

УДК 343.3/.7

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-77-88](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-77-88)

Політова Анна Сергіївна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічно-правових дисциплін, Маріупольський державний університет, Повітрофлотський проспект, 31, м. Київ, 03037, тел.: (050) 871-58-65, <https://orcid.org/0000-0002-7351-7110>

ЗАКОНОДАВЧІ ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ТА ДОПОВНЕНЬ ДО РОЗДІЛУ XVIII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Анотація. Розділ XVIII. Кримінальні правопорушення проти правосуддя Особливої частини КК України встановлює відповідальність за правопорушення, які посягають на суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність у сфері здійснення правосуддя. Ці кримінальні правопорушення викликають значний інтерес у суспільстві.

Метою статті є аналіз пропозиції щодо внесення змін і доповнень до розділу, у якому передбачена відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя та їх ефективність.

На підставі аналізу облікованих кримінальних правопорушень проти правосуддя, взагалі, та динаміки окремих груп за безпосереднім об'єктом, зокрема, зроблено висновок, що серед усіх облікованих кримінальних правопорушень, кримінальні правопорушення проти правосуддя складають близько 2 %.

Автором проведено аналіз законопроектів з січня 2020 р. по серпень 2022 р. та відзначено, що ініціаторами законодавчих змін запропоновано 440 законопроектів щодо удосконалення Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, серед яких 7 законопроектів стосуються внесення змін до Розділу XVIII. Кримінальні правопорушення проти правосуддя КК України. Проаналізовано Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України (щодо вдосконалення порядку застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження) (реєстр. № 2740 від 15.01.2020) щодо доповнення КК України ст. 374-1. Порухення порядку тимчасового доступу до речей і документів, тимчасового вилучення або арешту майна та Проект Закону про внесення змін до статті 382 Кримінального кодексу

України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за невиконання рішень Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії) (реєстр. № 5645 від 10.06.2021).

Зроблено висновок, що правозастосовна практика, діяльність органів досудового розслідування та дізнання, суддів та адвокатів, спираючись на науку та міжнародний досвід, разом з іншими державними інституціями слугують джерелом подальшого удосконалення норм КК України. Науковцями постійно досліджуються проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень та розробляються слушні пропозиції щодо удосконалення Закону про кримінальну відповідальність. Водночас, законодавець у переважній більшості випадків, залишає поза увагою запропоновані науковою спільнотою напрацювання та зміни, які вносяться без урахування позиції фахівців з кримінального права та які не завжди є ефективними і доцільними.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, кримінальні правопорушення проти правосуддя, законопроект, удосконалення кримінального законодавства

Politova Anna Serhiyivna Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Public Legal Disciplines, Mariupol State University, Povitroflotskyi Ave., 31, Kyiv, 03037, tel.: (050) 871-58-65, <https://orcid.org/0000-0002-7351-7110>

LEGAL TENDENCIES OF ADOPTING AMENDMENTS AND SUPPLEMENTS TO CHAPTER XVIII “CRIMINAL OFFENCES AGAINST JUSTICE” OF CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Abstract. Chapter XVIII “Criminal offences against justice” of Special part of Criminal code of Ukraine establishes responsibility for offences that encroach on public relations which provide normal activity in the field of administration of justice. These criminal offences cause considerable interest in society.

The aim of this article is to analyze suggestions on adopting amendments and supplements to the chapter which stipulates responsibility for criminal offences against justice and their expediency.

Based on the analysis of the recorded criminal offences against justice in general and certain groups dynamic (according to the direct object) in particular a conclusion has been made that these criminal offences consist about 2 % among all recorded criminal offences.

A study of the draft laws submitted from January 2020 till August 2022 has been made by the author; it has been stated that legislative amendments’ initiators

suggested 440 draft laws on improvement of Criminal and Criminal Procedural codes including 7 draft laws related to amendments to Chapter XVIII “Criminal offences against justice” of Criminal code of Ukraine. Namely, draft laws Reg. No. 2740 dated from January 15th, 2020 “On adopting amendments to Criminal Procedural code of Ukraine and Criminal code of Ukraine (on improvement of the procedure for application of certain measures to ensure criminal proceedings)” and Reg. No. 5645 dated from June 10th, 2021 “On adopting amendments to Art. 382 of Criminal code of Ukraine regarding establishment of criminal responsibility for failure to comply with the decisions of European Commission for “Democracy through Law” (Venice Commission)” have been analyzed.

It has been concluded that law enforcement practice, activity of inquest and pre-trial investigation agencies, judges and lawyers, based on science and international experience and combined with other bodies of state power are sources of further improvement of the norms of Criminal code of Ukraine. Scientists are constantly researching problems of qualification of criminal offences and developing reasonable suggestions on amending the law on criminal responsibility. However the law makers are mostly neglecting initiatives proposed by academia; consequently amendments proposed without taking into account specialists’ point of view are not always effective and appropriate.

Keywords: criminal responsibility, criminal offences against justice, draft law, development of criminal legislation.

Постановка проблеми. В Основному Законі України окремий розділ присвячено правосуддю, що свідчить про важливість для людини, громадянина, суспільства та держави в цілому тих суспільних відносин, що лежать в основі його здійснення. Виходячи із положень Конституції, правосуддя в Україні – це діяльність органів судової влади, яке відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється судами, утвореними згідно із законом. Відповідно до принципу верховенства права та нормативних приписів, визначених Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, суди здійснюють правосуддя з метою захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави.

У Розділі XVIII. Кримінальні правопорушення проти правосуддя Особливої частини КК України встановлена відповідальність за кримінальні правопорушення, які посягають на суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність у сфері здійснення правосуддя. Але порушення конституційних принципів діяльності органів досудового слідства, дізнання

та суду призводять до порушення верховенства прав, нівелювання норми закону про те, що держава гарантує належну реалізацію законних прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Оскільки дана група кримінальних правопорушень становить значний інтерес у суспільстві, то потребує аналізу законопроекти щодо внесення змін та доповнень до Розділу XVIII Особливої частини КК України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відповідальності за кримінальні правопорушення проти правосуддя приділена значна увага вченим, серед яких М. Бажанов, В. Борисов, І. Власов, М. Гараніна, С. Дідик, Н. Квасневська, О. Кваша, Я. Кульберг, Л. Лобанова, А. Мартіросян, М. Мельніченко, В. Навроцький, Н. Носкова, М. Панов, Ш. Рашковська, В. Рубцов, Є. Смірнов, С. Тихенко, В. Тютюгін, І. Тяжкова, В. Фельдблум, М. Хабібуллін, М. Шепітько, О. Чучаєв та ін. Разом з тим, зміни, які відбуваються у суспільстві та намагання привести законодавство України у відповідність до європейського, потребують дослідження законодавчих ініціатив щодо внесення змін та доповнень до Розділу XVIII Особливої частини КК України.

Метою цієї статті є аналіз пропозиції щодо внесення змін і доповнень до Розділу XVIII Особливої частини КК України, а також визначення їх ефективності та доцільності.

Виклад основного матеріалу. Правильною є думка, що криміналізація діяння буде виправданою лише тоді, коли законодавець дійде обґрунтованого висновку щодо доцільності кримінально-правової заборони. При цьому законність повинна містити в собі найвищу доцільність (в ідеалі – все, що законне, повинно бути і доцільним). Проте, в дійсності в силу ряду причин (невідповідності заборони вимогам суспільного розвитку в питаннях кримінально-правового регулювання, недоліки нормотворчості тощо) це співвідношення порушується. В результаті законне перестає в певних своїх частинах бути доцільним. Однак порушення закону не може бути виправдане посиленням на його недоцільність. Наведене діалектичне протиріччя у відповідності з принципом доцільності має усуватися самим законодавцем шляхом декриміналізації, депеналізації, вдосконалення кримінально-правової техніки [1, с. 70].

Враховуючи це, вважаємо, що перш ніж провести аналіз окремих положень законопроектів щодо внесення змін та доповнень до Розділу XVIII. Кримінальні правопорушення проти правосуддя Особливої частини КК України, варто відзначити суспільну небезпеку цих кримінальних правопорушень та їх динаміку.

Деякі дослідники відзначають, що суспільна небезпека злочинів проти правосуддя полягає, зокрема, у тому, що злочини цієї категорії суттєво

підривають авторитет органів, які забезпечують не лише охорону права і судочинство, а й державу загалом, породжуючи невпевненість суспільства у спроможності державних інститутів ефективно протистояти злочинності [2, с. 58]. Внаслідок цього у правосвідомості людей зароджується негативна оцінка діяльності органів правопорядку та їх осуд. Крім того, злочинам проти правосуддя притаманна висока латентність, яка обумовлюється високим рівнем корпоративності, бажанням не допустити суспільного розголосу наявних фактів неправосудних рішень, тиском на свідків, фальсифікацією доказів, силових способів отримання показань тощо. У випадках, коли цього уникнути не вдається і справи розглядає суд, призначаються незначні покарання. Також у правоохоронній системі наявний високий рівень використання службових повноважень у корисливих цілях. Усе це негативно впливає на ефективність застосування кримінального закону [3, с.172].

Варто відзначити, що останніми роками в Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості злочинів, що тією чи іншою мірою порушують суспільні відносини у сфері правосуддя. Протягом останніх 10 років простежується загальна тенденція до зростання таких злочинів. Середньорічний показник коливався у межах 3917-4945 злочинів і складав приблизно 4400 злочинів на рік. Але у 2013 р. органами прокуратури України було зафіксовано різке підвищення злочинності проти правосуддя, яке склало 10270 злочинів [4, с. 355-356]. Але підвищення злочинності проти правосуддя продовжувало швилеподібне коливання і у 2014-2019 р.р. (Див. Малюнок 1. Динаміка кількості злочинів проти правосуддя з 2001 до 2019 р.р. [5, с. 153].

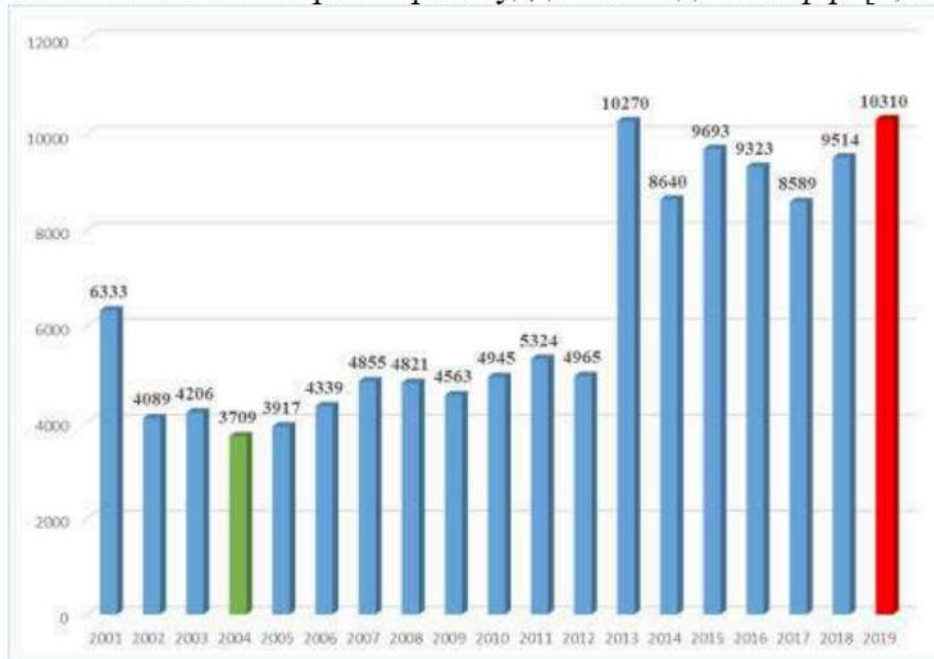

Рис. 1. Динаміка кількості злочинів проти правосуддя з 2001 до 2019 р.р. [5, с. 153]

Цікавим, на нашу думку, є також аналіз динаміки серед усіх кримінальних правопорушень проти правосуддя та такої групи правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та істинних висновків у кримінальному провадженні (ст. 373, ст. 383, ст. 384, ст. 385, ст. 386 КК України). Найбільшу питому вагу в цій групі склали кримінальні правопорушення, передбачені ст. 384 КК України (Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу) – 5072, другим за розповсюдженням стало кримінальне правопорушення, передбачене ст. 383 КК України (Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення) – 3774, на третьому місці – Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК України) – 475. Щодо інших кримінальних правопорушень, передбачених ст. 385 КК України (Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків) та ст. 373 КК України (Примушування давати показання), то тенденція їх розповсюдження складає 207 та 193 відповідно (Див. Малюнок 2. Кількість облікованих кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та істинних висновків у кримінальному провадженні за 2013-2019 р.р.).

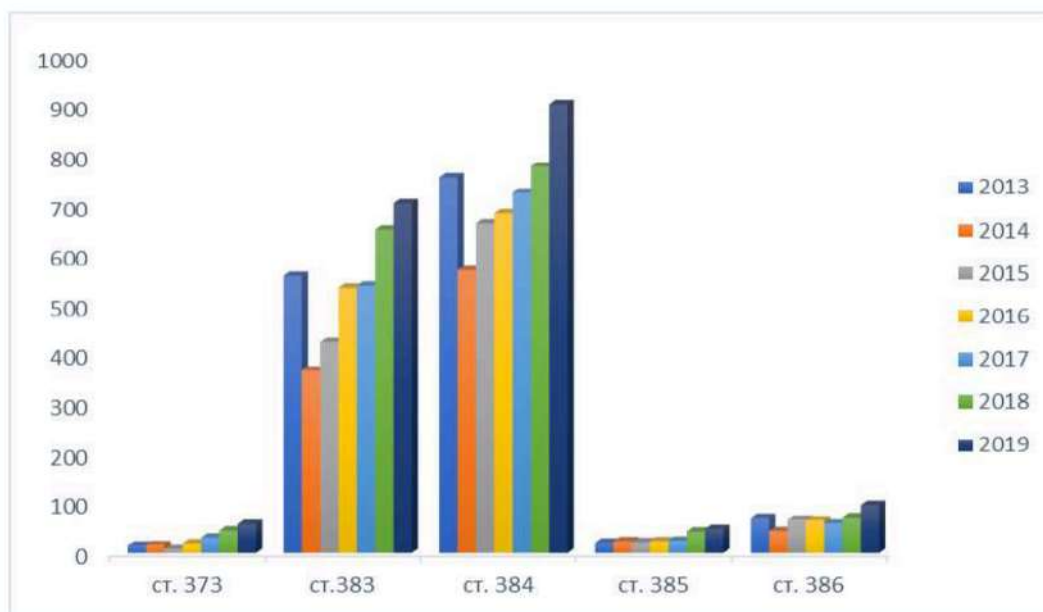

Рис. 2. Кількість облікованих кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та істинних висновків у кримінальному провадженні за 2013-2019 р.р.

Наведені нами дані щодо обліку кримінальним правопорушень проти правосуддя, дозволяють погодитися із висновком В. Ахмедова, що зовсім незначна кількість справ передається до суду – від 2 до 6 % справ прокуратури та від 20 до 25 % справ Національної поліції. Переважна більшість кримінальних проваджень (близько 70%) закривається на стадії досудового розслідування через встановлену відсутність події кримінального правопорушення; встановлену відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; існування вироку по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлення ухвали суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню [6, с. 379-380]. Окрім того, це вказує ще й те, що серед усіх облікованих кримінальних правопорушень, кримінальні правопорушення проти правосуддя складають близько 2 %.

Проте, виходячи із вищевикладеного, чи є необхідність в удосконаленні норм, передбачених Розділом XVIII. Кримінальні правопорушення проти правосуддя Особливої частини КК України? Так, є, адже, наприклад, Л. Палюх було запропоновано у кримінально-правових нормах, що встановлюють відповідальність за протиправний вплив учасників відносин щодо здійснення судочинства, виконання судових рішень (зокрема у ст. ст. 377, 386, 398 КК України) критерієм диференціації форм (проявів) фізичного насильства визначити небезпеку такого насильства для життя і здоров'я потерпілого і передбачити у диспозиціях відповідних норм конкретні форми (прояви) фізичного насильства, уникаючи використання для їх позначення оціночних понять (наприклад, таких як «насильство», «інші насильницькі дії») [7, с. 5], що є цікавим прикладом усунення колізій при кваліфікації таких діянь.

Проведений нами аналіз законопроектів з січня 2020 р. по серпень 2022 р. дозволяє відзначити, що серед ініціаторами законодавчих змін було запропоновано **440 законопроектів** щодо удосконалення Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, серед яких **7 законопроектів стосувалися внесення змін до Розділом XVIII. Кримінальні правопорушення проти правосуддя КК України** (виділ. – А.С.П.), зокрема:

- Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України (щодо вдосконалення порядку застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження) (реєстр. № 2740 від 15.01.2020);

- Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо посилення відповідальності за надання неправдивих свідчень про

участь особи у виконанні завдань антитерористичної операції та операції об'єднаних сил) (реєстр. № 2759 від 16.01.2020);

- Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності працівників правоохоронних органів за невиконання судових рішень (реєстр. № 3121 від 24.02.2020);

- Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за постановлення суддею (суддями) упередженого судового рішення (реєстр. № 3500 від 18.05.2020);

- Проект Закону про внесення змін до статті 382 Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за невиконання рішень Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії) (реєстр. № 5645 від 10.06.2021);

- Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення порядку встановлення поліцейського контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі (реєстр. № 6128 від 04.10.2021);

- Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення авторитету адвокатури (реєстр. № 6207 від 22.10.2021).

Зупинимося більш детально на окремих положеннях зазначених законопроектів. Так, зокрема, у Проекті Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України (щодо вдосконалення порядку застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження) (реєстр. № 2740 від 15.01.2020), КК України пропонується доповнити ст. 374-1. Порухення порядку тимчасового доступу до речей і документів, тимчасового вилучення або арешту майна.

Частина 1 запропонованої норми полягає в умисному порушенні слідчим або прокурором встановленого Кримінальним процесуальним кодексом України порядку тимчасового доступу до речей і документів або тимчасового вилучення чи арешту майна, а так само порядку вилучення речових доказів під час огляду або обшуку, якщо це завдало істотної шкоди власнику (законному володільцю) даного майна чи документів [8]. Частина 2 та ч. 3 містять кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки: завдання шкоди у великих розмірах (ч. 2) та завдання шкоди в особливо великих розмірах (ч. 3). Окрім того, у примітці до цієї норми дається роз'яснення термінів, які використовуються у цій нормі: «істотна шкода» (майнові збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), «шкода у великих розмірах» (майнові збитки на суму, яка в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів

громадян) та «шкода в особливо великих розмірах» (майнові збитки на суму, яка в шістьсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян) [8].

Варто відзначити, що у ч. 2 ст. 131. Види заходів забезпечення кримінального провадження Глави 10. Заходи забезпечення кримінального провадження і підстави їх застосування Розділу II. Заходи забезпечення кримінального провадження КПК України передбачено такі заходи забезпечення кримінального провадження: 1) виклик слідчим, дізнавачем, прокурором, судовий виклик і привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 4) відсторонення від посади; 4-1) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 5) тимчасовий доступ до речей і документів; 6) тимчасове вилучення майна; 7) арешт майна; 8) затримання особи; 9) запобіжні заходи. Це вказує на те, що ініціатори законопроекту запропонували перебачити кримінальну відповідальність лише за деякі із заходів забезпечення кримінального провадження, що викликає неузгодженість між цими нормами.

Окрім того, невиконання або неналежне виконання слідчим або прокурором своїх службових обов'язків є підставою для притягнення таких осіб до дисциплінарної відповідальності. Шкода, завдана громадянину внаслідок незаконного проведення окремих процесуальних дій, що обмежують його права, має бути відшкодована згідно з положеннями Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду». У той же час порушення слідчим або прокурором встановленого КПК порядку тимчасового доступу до речей і документів або тимчасового вилучення чи арешту майна, а так само порядку вилучення речових доказів під час огляду або обшуку, якщо це завдало істотної шкоди власнику (законному володільцю) даного майна чи документів, можна кваліфікувати (в залежності від обставин кримінального провадження) як службову недбалість (ст. 367 КК) або як зловживання владою чи службовим становищем (ст. 364 КК) тощо.

Таким чином, навіть такий поверхневий аналіз доповнення КК України статтю 374-1. Порушення порядку тимчасового доступу до речей і документів, тимчасового вилучення або арешту майна вважається недоцільним, адже це не сприятиме удосконаленню правозастосовної діяльності правоохоронних органів, а навпаки – стане перешкодою, оскільки утвориться конкуренція норм при кваліфікації кримінальних правопорушень.

Певний інтерес представляє і Проект Закону про внесення змін до статті 382 Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної

відповідальності за невиконання рішень Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії) (реєстр. № 5645 від 10.06.2021). У цьому проєкті запропоновано: 1) назву статті викласти у такій редакції: «Стаття 382. Невиконання судового рішення, рішення Європейського суду з прав людини, рішення Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії), рішення Конституційного Суду України»; 2) частину четверту після слів та коми «рішення Європейського суду з прав людини,» доповнити наступними словами та комою «рішення Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії),» [9].

Обґрунтовуючи необхідність внесення цих змін, його ініціатори відзначають, що «останні роки, українські вищі посадові особи у разі виникнення правових «кризових» ситуацій звертаються за допомогою до Європейської комісії за демократію через право або Венеціанської комісії – дорадчого органу Ради Європи з питань конституційного права, котрий надає свої висновки про відповідність проєктів законодавчих актів європейським стандартам та цінностям. Венеціанська комісія є визнаним європейським та світовим консультативним юридичним органом. Особливого значення мають висновки Комісії з питань, які стосуються відповідності європейським стандартам проєктів законодавчих актів або законів» [10].

Але чи є запропоновані зміни до КК України необхідними та хто буде суб'єктом кримінального правопорушення у випадку невиконання рішень Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії)? Візьмемо, наприклад, рекомендацію Венеціанської комісії щодо закону про освіту, де зазначалося «Сторона ЄС підкреслила необхідність повністю впровадити рекомендації Венеційської комісії щодо освітнього законодавства. Українська сторона підкреслила, що разом із ухваленням закону «Про загальну середню освіту» в січні 2020 року подовжила перехідний період для статті 7 закону про освіту до 2023 року, а також імплементувала рекомендації Венеційської комісії щодо цього закону. ЄС заохочує Україну імплементувати рекомендації Венеційської комісії щодо державного закону про мову та ухвалити закон про національні меншини» [11]. Це говорить про те, що суб'єктом у випадку внесення відповідних змін у ст. 382 КК України буде держава і це порушує такі принципи кримінального права як особистий характер відповідальності й індивідуалізація кримінальної відповідальності і покарання.

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що правозастосовна практика, діяльність органів досудового розслідування та дізнання, суддів та адвокатів, спираючись на науку та міжнародний досвід, разом з іншими державними інституціями

служать джерелом подальшого удосконалення норм КК України. Науковцями постійно досліджуються проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень та розробляються слушні пропозиції щодо удосконалення Закону про кримінальну відповідальність. Водночас, законодавець у переважній більшості випадків залишає поза увагою запропоновані науковою спільнотою напрацювання та зміни, які вносяться без урахування позиції фахівців з кримінального права та які не завжди є ефективними і доцільними.

Література:

1. Митрофанов А.А. Основні напрямки кримінально-правової політики в Україні: формування та реалізація. Одеса: Одеського юрид. ін-ту НУВС, 2004. 132 с.
2. Ахмедов В. А. Кримінологічна характеристика злочинів як передумова розробки стратегії протидії злочинності у сфері правосуддя. *Судова стеція*. 2019. № 1 (54). С 58-61.
3. Волинець В. В. Організаційно-правові аспекти виявлення злочинів проти правосуддя. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2012. Вип. 1 (27). С. 170-178.
4. Голіна В.В., Головкін Б.М. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. Х.: Право, 2014. 513 с.
5. Кримінально-правове регулювання в Україні: реалії та перспективи (аналітичні матеріали) / М. В. В'юнник, М. В. Карчевський, О. Д. Арланова ; упоряд. Ю. В. Баулін. Харків : Право, 2020. 212 с.
6. Ахмедов В. А. Протидія злочинам проти правосуддя за кримінальним законодавством Азербайджанської Республіки та України: дис. ... д-ра юрид. наук.: 12.00.08 / Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 450 с.
7. Палюх Л.М. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук.: 12.00.08 / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2021. 42 с.
8. Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України (щодо вдосконалення порядку застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/1254>
9. Проект Закону про внесення змін до статті 382 Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за невиконання рішень Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії)). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/26978>
10. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 382 Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за невиконання рішень Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії))». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/767278>
11. Євросоюз закликає Україну виконати рекомендації Венеційської комісії щодо мовного законодавства. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-evrosoiuz-ukraina-rekomendatsii-veneciiskoi-komisii/31099216.html>

References:

1. Mitrofanov A. A. (2004). Osnovni napriamky kryminalno-pravovoi polityky v Ukraini: formuvannia ta realizatsiia [The main areas of criminal law policy in Ukraine: formation and implementation]. Odesa: Odesa Law Institute of NUVS [in Ukrainian].

2. Akhmedov V. A. (2019). Kryminolohichna kharakterystyka zlochyniv yak peredumova rozrobky stratehii protydii zlochynnosti u sferi pravosuddia [Criminological characteristics of crimes as a prerequisite for developing a strategy for combating crime in the field of justice]. *Court Appeal*, 1(154), 58-61 [in Ukrainian].

3. Volynets V. V. (2012). Orhanizatsiino-pravovi aspekty vyavlennia zlochyniv proty pravosuddia [Organizational and legal aspects of detection of crimes against justice]. *Fighting organized crime and corruption (theory and practice)*, 1 (27), 170-178 [in Ukrainian]

4. Holina V.V., Golovkin B.M. (2014). Kryminolohiia: Zahalna ta Osoblyva chastyny [Criminology: General and Special parts]: teaching. manual. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

5. Kryminalno-pravove rehuliuвання v Ukraini: realii ta perspektyvy (analytychni materialy) [Criminal law regulation in Ukraine: realities and prospects (analytical materials)] (2020) / M. V. Vyunyk, M. V. Karchevskiyi, O. D. Arlanova; according to Yu. V. Baulin. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

6. Ahmedov V. A. (2021). Protydiia zlochynam proty pravosuddia za kryminalnym zakonodavstvom Azerbaidzhanskoï Respubliky ta Ukrainy [Countering crimes against justice under the criminal law of the Azerbaijan Republic and Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

7. Paliukh L. M. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za kryminalni pravoporushennia proty pravosuddia [Criminal Liability for Criminal Offenses against Justice] *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

8. Proiekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy ta Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (shchodo vdoskonalennia poriadku zastosuvannia okremykh zakhodiv zabezpechennia kryminalnoho provadzhenntia) [Draft Law on Amendments to the Criminal Procedural Code of Ukraine and the Criminal Code of Ukraine (regarding improvement of the procedure for applying certain measures to ensure criminal proceedings)]. *rada.gov.ua*. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/1254> [in Ukrainian].

9. Draft Law on Amendments to Article 382 of the Criminal Code of Ukraine (regarding the establishment of criminal liability for failure to comply with the decisions of the European Commission "For Democracy through Law" (Venice Commission)) [Proiekt Zakonu pro vnesennia zmin do statti 382 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za nevykonannia rishen Yevropeiskoi Komisii «Za demokratiiu cherez pravo» (Venetsianskoi Komisii))]. *rada.gov.ua*. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/26978> [in Ukrainian].

10. Poiasniuvalna zapyska do proiektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do statti 382 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za nevykonannia rishen Yevropeiskoi Komisii «Za demokratiiu cherez pravo» (Venetsianskoi Komisii))» [Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Amendments to Article 382 of the Criminal Code of Ukraine (regarding the establishment of criminal liability for failure to comply with the decisions of the European Commission "For Democracy through Law" (Venice Commission))]. *rada.gov.ua*. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/767278> [in Ukrainian].

11. Yevrosoiuz zaklykaie Ukrainu vykonaty rekomendatsii Venetsiiskoi komisii shchodo movnoho zakonodavstva [The European Union calls on Ukraine to implement the recommendations of the Venice Commission regarding language legislation]. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/news-evrosoiuz-ukraina-rekomendatsii-veneciiskoi-komisii/31099216.html> [in Ukrainian].